

Thuế thuốc lá ở Việt Nam

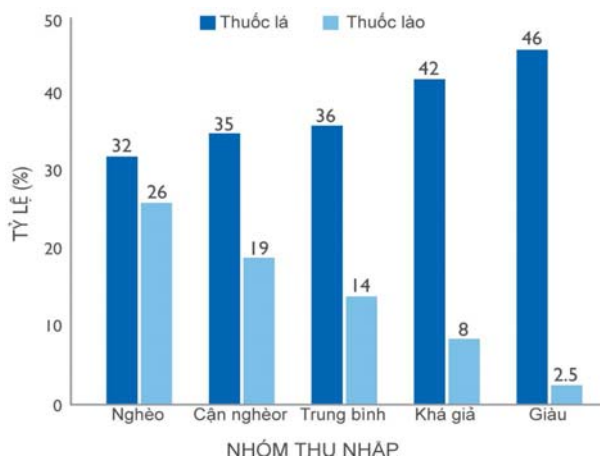
Theo nghiên cứu *Thuế thuốc lá ở Việt Nam* của G Emmanuel Guindon, Nguyễn Thị Thu Hiền, Hoàng Văn Kinh, Emily McGirr, Đặng Vũ Trung, Nguyễn Tuấn Lâm. 2010

Giá thuốc lá, thuốc lào (gọi chung là thuốc lá) thấp ở Việt Nam là nguyên nhân dẫn đến mức độ hút thuốc cao ở nam giới. Ngoài ra, thu nhập theo đầu người đã tăng lên đáng kể trong khi đó thì giá thực của các sản phẩm thuốc lá (sau khi điều chỉnh theo mức lạm phát) lại đã giảm nhẹ càng làm cho thuốc lá trở nên dễ mua được. Cách hiệu quả nhất để làm giảm sử dụng thuốc lá ở Việt Nam là tăng giá thuốc lá thông qua tăng thuế.

Tình hình sử dụng thuốc lá ở Việt Nam

- Gần một nửa nam giới ở Việt Nam (49%) hút thuốc, và tỷ lệ này thậm chí còn cao hơn (65%) ở người trẻ từ 25 đến 45 tuổi.
- Dưới 2% nữ giới hút thuốc, nhưng phụ nữ và trẻ em lại chịu tác hại của việc hút thuốc thụ động ở nhà với mức độ cao; hai phần ba số hộ gia đình có ít nhất một người hút thuốc.
- Hút thuốc lá và thuốc lào là hình thức sử dụng thuốc lá phổ biến nhất. Người hút thuốc có thu nhập cao hơn có xu hướng hút thuốc lá hơn là thuốc lào.

Tỷ lệ nam giới tuổi từ 15 trở lên hút thuốc, phân theo nhóm mức sống, 2001-02

Nguồn: Điều tra Y tế Quốc gia Việt Nam (VNHS), 2001-02. Hà nội: Bộ Y tế, 2003.

Ảnh hưởng của việc sử dụng thuốc lá ở Việt Nam

Tỷ lệ hút thuốc cao là nguyên nhân dẫn đến số lượng lớn các ca tử vong sớm, chi phí chăm sóc sức khỏe cao và năng suất lao động thấp. Hút thuốc có thể làm

tăng đói nghèo vì người hút thuốc dùng tiền mua thuốc lá thay vì chi cho các nhu cầu thiết yếu và có ích khác.

- Khoảng 40000 người Việt Nam tử vong mỗi năm do các bệnh liên quan đến thuốc lá.
- Chi phí liên quan tới ba bệnh do sử dụng thuốc lá gây ra (ung thư phổi, bệnh tim thiếu máu cục bộ, và bệnh phổi tắc nghẽn mãn tính) ở Việt Nam đã là hơn 1100 tỷ đồng mỗi năm (ước tính cho năm 2005).
- Đối với hai phần năm dân số Việt Nam với thu nhập thấp nhất, chi tiêu gia đình hàng năm vào thuốc lá thường chiếm một phần lớn so với số chi tiêu cho các nhu cầu thiết yếu như thực phẩm, quần áo và giáo dục. Nếu các hộ gia đình nghèo ở Việt Nam có người hút thuốc lá chuyển số tiền chi dùng cho thuốc lá sang thực phẩm sẽ có khoảng 11% số hộ này có thể nâng mức sống lên trên ngưỡng nghèo đói.

Thuế cao làm giảm hút thuốc

Cách hiệu quả nhất để giảm sử dụng thuốc lá là tăng giá thuốc lá thông qua tăng thuế và đảm bảo rằng những mức tăng này được phản ánh vào giá cả. Giá cao sẽ ngăn ngừa thanh thiếu niên và những người tiềm năng khỏi bắt đầu hút thuốc, khuyến khích những người đang hút thuốc bỏ thuốc; giảm số lượng thuốc lá tiêu thụ ở những người chưa bỏ thuốc, và giúp những người đã bỏ thuốc không hút lại.

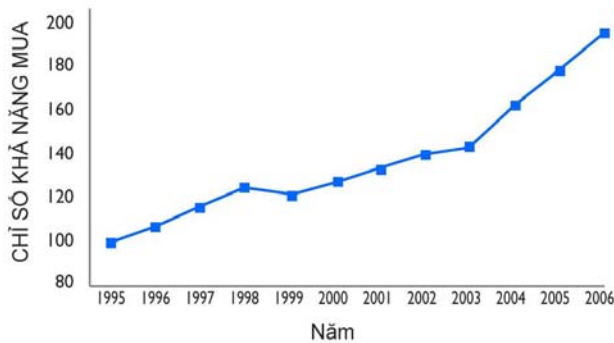
Thuốc lá ở Việt Nam rẻ và ngày càng trở nên dễ mua được hơn

Nếu tính đến yếu tố lạm phát và sức mua người tiêu dùng ngày càng tăng, thuốc lá đang ngày càng trở nên dễ mua được hơn.

Thuế thuốc lá ở Việt Nam

- Giá thực của thuốc lá (điều chỉnh theo lạm phát) đã giảm khoảng 5% trong thời kỳ từ năm 1995 đến năm 2006.
- Cùng thời gian đó, thu nhập thực tế đã tăng đều đặn nhờ tăng trưởng kinh tế làm cho người Việt Nam có nhiều tiền hơn để mua hàng hóa, kể cả thuốc lá.

Khả năng mua được các sản phẩm thuốc lá, 1995-2006

Ghi chú: Khả năng mua được = GDP tính theo đầu người / CPI thuốc lá. Chỉ số khả năng mua tăng lên có nghĩa là các sản phẩm thuốc lá đang trở nên dễ mua được hơn.

Nguồn: Tổng cục Thống kê. Niên giám thống kê Việt Nam — 2006. Hà Nội: Nhà xuất bản Thống kê, 2007.

Thuế thuốc lá ở Việt Nam là thấp

Việt Nam có thuế suất thuốc lá thấp và điều này dẫn đến mất nguồn thu ngân sách nhà nước.

- Việt Nam có thuế tiêu thụ đặc biệt đối với thuốc lá được tính bằng 65% giá xuất xưởng trước thuế. Ngoài ra còn có thuế giá trị gia tăng bằng 10% giá bán lẻ.
- Thuế thuốc lá chiếm khoảng 45% giá bán lẻ thuốc lá. Mức này thấp hơn nhiều mức khuyến nghị của Ngân hàng Thế giới (từ 65% đến 80% giá bán lẻ), thường thấy ở các nước có chính sách kiểm soát thuốc lá hiệu quả.
- Thuốc lá ở Việt Nam không phải chịu thuế.

Tăng thuế giúp bảo vệ cuộc sống và tăng thu nhập cho Chính phủ

Nếu Việt Nam áp dụng một mức thuế tính theo số lượng là 1750 VND mỗi bao 20 điếu và điều chỉnh theo lạm phát, thì giá trung bình sẽ tăng khoảng

30%, dẫn đến giảm số lượng người hút thuốc lá và tăng cường sức khỏe cho dân chúng. Ngoài ra, Chính phủ sẽ tăng được nguồn thu thuế thuốc lá.

Ảnh hưởng của giá thuốc lá tăng khoảng 30% thông qua tăng thuế (độ co giãn -0.5)

Giảm số lượng người hút thuốc lá (tính cộng dồn)	1 triệu
Số tử vong sớm tránh được (cộng dồn tới năm 2050)	338.800
Tăng thu nhập từ thuế thuốc lá (mỗi năm)	4.300 tỷ VND (268 triệu USD)
Tổng thu nhập từ thuế (mỗi năm)	12.000 tỷ VND (740 triệu USD)

Ghi chú: quy đổi theo tỷ giá tại 1/1/2008: 1USD=16.000 VND

Khuyến nghị

- Tăng thuế tiêu thụ đặc biệt lên 20 điểm phần trăm mỗi năm để theo kịp lạm phát.
- Áp dụng một loại thuế tính theo số lượng là 1750 VND với mỗi bao 20 điếu, điều chỉnh theo lạm phát hoặc có lộ trình tăng để theo kịp hoặc vượt mức lạm phát dự kiến. Điều này sẽ tăng giá trung bình 30% và đồng thời sẽ có tác dụng làm giảm việc chuyển sang hút những sản phẩm thuốc lá rẻ hơn.
- Áp dụng một mức thuế đặc biệt tính theo số lượng là 1000 VND mỗi 100 gam thuốc lào điều chỉnh theo lạm phát hoặc có lộ trình tăng để theo kịp hoặc vượt mức lạm phát dự kiến.
- Tăng cường các biện pháp chống buôn lậu. Chính sách tem thuế của chính phủ yêu cầu dán tem thuế lên các bao thuốc lá sản xuất trong nước cần được duy trì và tăng cường. Yêu cầu về cấp phép và thực thi luật pháp tốt hơn cần được thực hiện.
- Lồng ghép việc kiểm soát thuốc lá vào trong các nỗ lực giảm nghèo nói chung. Dành ra một phần thu nhập từ thuế thuốc lá cho các chương trình như bảo hiểm y tế, nâng cao sức khỏe và kiểm soát thuốc lá.

Một báo cáo trong nhóm các báo cáo kinh tế về thuốc lá được tài trợ bởi quỹ Bloomberg Philanthropies và Bill and Melinda Gates Foundation như là một phần của Sáng kiến Bloomberg để làm giảm sử dụng thuốc lá.